

Prijevodna doslovnost nije uvijek spretna. Jedan drugi zanimljiv slučaj jest relativno česta upotreba naziva *informacijska autocesta* za englesko *information highway*. Da, u engleskom riječ *highway* znači 'autocesta', ali ona je na neki način "veliki put" (da se poigram nečim što je blisko doslovnom prijevodu). U nas je mnogo bolji naziv *informacijska prometnica* ili *informacijska veleprometnica* (nailazi se i na takva rješenja): imamo prometovanje informacija i informacijama, a ne radi se baš o cestama.

- 5 O tome je pisao Zvonimir Jakobović u članku *Elektronski ili elektronički*, u 43. godištu Jezika.
- 6 Znak @ treba zvati *zaokruženo a* (a ne "man-ki"). On je u starini nastao od slova *at* (kao što je znak & nastao od slova *ET*, što je na latinskom veznik 'i'), pa se u engleskom upotrebljava za *at* 'po' (i dr.), npr. *5 @ 10p* 'pet (artikala) po deset penija'.
- 7 Nadam se da će i Jezik uskoro imati svoje mrežne stranice i biti dosegljiv i preko svemreže iz svakoga kraja svijeta – zasad nema adresa urednik@jezik.hr i www.jezik.hr.

ZVANJA I ZANIMANJA NA GEODETSKOM FAKULTETU

U današnje vrijeme žene sve više prihvaćaju nekad muška zanimanja, funkcije i časti, a za njihovu se oznaku u hrvatskome književnom jeziku upotrebljavaju imenice ženskoga roda, odnosno ako ih dosad nije bilo, tvore se nove. U ovome radu dan je popis svih zvanja i zanimanja koja susrećemo na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Pritom je uz svaku imenicu muškoga roda dana i pripadna imenica ženskoga roda. Gotovo u svim slučajevima bilo je moguće dati jednoznačno rješenje.

U rubrici *Terminologija* Geodetskog lista dosad je objavljeno više od stotinu članaka. To znači da se geodeti brinu za hrvatski jezik i pokušavaju poboljšati način svog stručnog izražavanja. I osobno sam pokušao tome dati mali prilog javljajući se u nekoliko navrata s terminološkim člancima.

UNESCO-vo Međunarodno povjerenstvo za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće smatra da odricanje ravnopravnosti s muškarcima, kojem su žene izložene u mnogim dijelovima svijeta (ili masovno, ili u suptilnijim oblicima, ovisno o tradicijama i okolnostima) na izmaku 20. stoljeća, svojom raširenošću i težinom znači kršenje ljudskih prava.

Povjerenstvo u skladu sa svečanim deklaracijama donesenima na različitim forumima posljednjih godina ostaje uvjereni da je zadaća međunarodne zajednice učiniti sve da se ukine ta neravnopravnost. Bez obzira na to je li svrha poboljšati zdravlje obitelji, školovanje djece ili život zajednice općenito, najbolja prilika koju društva imaju za uspjeh, leži u obrazovanju majki i podizanju statusa žena. Naš svijet u kojem odveć dominiraju muškarci, može puno naučiti i očekivati od emancipacije žena.¹

"Danas kad žene sve više prihvaćaju nekad muška zanimanja, funkcije i časti, za njihovu se oznaku u hrvatskome književnom jeziku upotrebljavaju imenice ženskoga roda, a ako ih dosad nije bilo, tvore se nove."²

"Ne ću ovdje ulaziti u to što to znači u društvenom smislu, ali za ženske osobe upotrebljavati imenice ženskoga roda kad one postoje i kad ih je moguće izvesti, s jezikoslovnog gledišta, sustavnoga, tvorbenoga, sintaktičkoga i stilističkoga, sasvim je opravdano, rečenica s njima je bolja, gospodarstvenija i ljepša."³

U skladu s postavljenim zahtjevima Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu u samoanalizama Geodetskog fakulteta trebalo je posebnu pozornost pokloniti osoblju, tj. nastavnicima i ostalim djelatnicima. Pri tom je trebalo uz ime i prezime pojedine osobe navesti i njeno zvanje i zanimanje. Budući da među djelatnicima Geodetskog fakulteta ima izvjestan broj žena, pojavilo se pitanje ispravnog navođenja njihova zvanja, odnosno zanimanja. U nekim slučajevima to je bilo vrlo jednostavno jer je utvrđeno dugogodišnjom praksom, npr. *studentica, nastavnica, matematičarka* itd. Međutim, za izvjestan broj zvanja i zanimanja to nije tako, npr. *gospođa profesor* ili *gospođa profesoricca, gospođa viši predavač* ili *gospođa viša predavačica*. Upotrijebiti imenicu muškog roda za oznaku zanimanja ženske osobe ili ne, samo je jedan problem. Drugi problem je taj što za neka zanimanja oznaka zanimanja u obliku imenice ženskog roda nije još ušla u praksu i nije jednoznačna. Pitanje je koja će se od riječi *restitutorica* ili *restitutorka* zadržati.

Da bi se dao odgovor na postavljeni problem, pogledajmo ukratko što kažu stručnjaci za jezik. Imenice koje označuju samo spolnu razliku i javljaju se u parovima nazivaju se parnim imenicama, lat. *nomina mota*. Kad se od imenica jednoga roda tvori imenica drugoga roda s razlikom u oznaci spola, to se u hrvatskoj lingvistici naziva *mocijskom tvorбом*.

U radu *Mocijska tvorba*⁴ autor detaljno objašnjava tu tvorbu u suvremenom hrvatskom jeziku, prvenstveno s gledišta tvorbenoga sustava, odnosno s gledišta raspodjele pojedinih sufiksa. Na kraju spomenute rasprave Babić zaključuje da je raspodjela u mocijskoj tvorbi uglavnom određena jednoznačnim pravilima i da je sustav prema tome jasan jer su kolebanja neznatna.

Pregled zvanja i zanimanja na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu:

muškarac	žena
administrator	administratorica
akademik	akademkinja
apsolvent	apsolventica
asistent	asistentica
astronom	astronomka astronomkinja
blagajnik	blagajnica
brucoš	brucošica
crtač	crtačica
daktilograf	daktilografkinja
dekan	dekanica
demonstrator	demonstratorica
diplomant	diplomantica
djelatnik	djelatnica
docent	docentica
doktor	doktorica
dostavljač	dostavljačica
ekonom	ekonomka ekonomkinja
fizičar	fizičarka
fotogrametar	fotogrametarka
geodet	geodetkinja
geometričar	geometričarka
inokorespondent	inokorespondentica
inženjer	inženjerka
kandidat	kandidatkinja
kartograf	kartografkinja
kopist	kopistica
knjigovođa	knjigovotkinja
laborant	laborantica
likvidator	likvidatorica likvidatorica
magistar	magistrica
matematičar	matematičarka
nastavnik	nastavnica
novak	novakinja
ofset-strojar	ofset-strojarka
opazrač	opazračica
opazatelj	opazateljica

ponavljač	ponavljačica
predavač	predavačica
predloženik	predloženica
predradnik	predradnica
pripravnik	pripravnica
pristupnik	pristupnica
prodekan	prodekanica
profesor	profesorica
referent	referentica
reprofotograf	reprofotografkinja
restitutor	restitutorica
rukovoditelj	rukovoditeljica
savjetnik	savjetnica
sociolog	sociologinja
spremač	spremačica
suradnik	suradnica
student	studentica
šef	šefica
tajnik	tajnica
tehničar	tehničarka
telefonist	telefonistica
voditelj	voditeljica

U prvom stupcu navedena su abecednim redoslijedom zvanja i zanimanja muške osobe. Uočimo da nije svejedno radi li se o zvanju ili zanimanju ženske osobe, ili pak o supruzi. Na primjer, ako je žena dekan, onda je ona *dekanica*. Međutim, ako se radi o supruzi dekana, onda je ona *dekanovica*. Njeno zanimanje može biti bilo koje.

Nazivi u drugom stupcu u skladu su s teorijom, što se lako može provjeriti, iako će poneki možda nekome zvučati neobično. Samo u nekoliko slučajeva ostavljena je dvojnost.

Kad sam pitao kolege astronome kako bi nazvali ženu koja se bavi astronomijom, odgovori su bili različiti: *astronmica*, *astronomkinja*..., no svaki put uz napomenu da nisu sigurni jer da ta riječ nije udomaćena. Zanimljivo je da ni stručnjaci za jezik nemaju uvijek jedin-

stveno rješenje. Tako primjerice Babić (1995.) ima *astronomka*, a isti autor (v. bilj. 3) *astronomkinja*. Jezični je sustav složeno tkivo i nije se lako u njemu snalaziti bez velikog broja primjera.

Babić objašnjava da bi u skladu s hrvatskim jezičnim sustavom bilo *kandidatkinja*, ali dodaje da jezični sustav nije tvrd kao zakon i ako je netko za *kandidaticu*, onda se ne može reći da je to pogriješno, nego samo da je odluka donesena po svome jezičnome ili političkome osjećaju. Tko dakle želi upotrebljavati i taj oblik, nema nikakve zapreke jer pojedinačna kolebanja ne narušavaju sustav; on nikada i ne može biti ostvaren u potpunosti. Vrijeme će pokazati koji će oblik prevagnuti ili će ih možda oba potisnuti *predloženica*, odnosno *pristupnica*.*

Miljenko Lapaine

Bilješke:

* Ovaj je članak bio ponuđen Geodetskom listu, jedinom hrvatskom geodetskom časopisu. Glavni ga je urednik odbio objaviti s obrazloženjem da "ne pripada u tematsko područje časopisa Geodetski list"!

- 1 J. Delors, *Učenje, blago u nama*, Izvješće UNESCO-u Međunarodnog povjerenstva za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće, Educa, Zagreb, 1998.
- 2 S. Babić, *Parne imenice*, Hrvatsko slovo, Zagreb, 28. ožujka 1997., str. 8.
- 3 S. Babić, *Nove akademkinje*, Hrvatsko slovo, Zagreb, 7. ožujka 1997., str. 8.
- 4 S. Babić, *Hrvatski jučer i danas*, Školske novine, Zagreb, 1995.